

Vårolja växter

Av Johan Roland
SLU, Lanna försöksstation

Odlingen av vårolja växter har i hela landet under 2007 minskat ytterligare något efter en stadig uppgång fram till 2006. Det sker en fortsatt övergång från vårrybs till vårraps. Sedan 2001 har vårrapsodlingen mycket mer än fördubblats, medan odlingen av vårrybs under samma tidsperiod har minskat till en tredjedel. Vårraps odlades på 33 000 ha, medan odlingen av vårrybs stannade på drygt 3 300 ha under 2007. Odlingen av vårrybs är således nu nere på mindre än 10 % av den totala vårolja växtarealen. Den största odlingen av vårolja växter återfinns i F-området och E-området, vilket också innebär att den största sortprovningen sker i dessa områden.

Under 2007 har det inte utförts någon sortprovning av vårrybs.

Vårraps

Avkastningen i försöken har under året varit lägre än den normala i alla försöksområden. Flera nyare sorter har under 2007 och även sett till flerårsmedeltal givit en klart högre skörd än mätarsorten Stratos.

Under 2007 utfördes 18 stycken sortförsök i vårraps i Sverige. Här redovisas resultat från riksförsök och OS-försök (försök som finansieras av oljeväxtodlarna). Sådden var ganska utspridd i tiden och försöken såddes mellan den 6 april och 14 maj. Fyra försök kasserades av olika anledningar, vilket innebär att det finns skördesiffror från 14 stycken försök.

Skörden påbörjades den 22 augusti och de sista försöken skördades den 13 september. Vattenhalten vid skörd har varierat en hel del mellan olika försök, från knappt 8 procent och ända upp till 24 procent i ett par försök. Avkastningen i försöken har i genomsnitt för hela landet varit lägre än de senaste årens medelavkastning. Mellan enskilda försök har avkastningen för mätarsorten Stratos varierat relativt mycket, från 1 320 kg/ha frö upp till 2 830 kg/ha. Råfettskörden har varierat mellan 532 kg/ha och 1 221 kg/ha.

I tabell 1 redovisas resultat årsvis för de tre senaste åren i E- och F-området och som flerårsmedeltal för åren 1999 - 2007 i alla odlingsområden. För odlingsområdena A, B och D är försöksunderlaget för litet för att redovisa årsvisa resultat. Skörden har under 2007 varit högst i B-området och lägst i F-området. I ett flerårsmedeltal är avkastningen relativt lika i de olika odlingsområdena. Mätarsorten Stratos har i de flesta odlingsområden under 2007 haft en lägre avkastning än normalt, vilket innebär att många andra sorter under detta år fått ett förhållandevis högt relativt i jämförelse med mätarsorten och i förhållande till flerårsmedeltalen.

Område A (län M och N). Här sker sortprovning i mycket liten omfattning och endast flerårsmedeltal redovisas. I stort sett alla provade sorter har givit en högre avkastning än Stratos med högst skörd för Ritz.

Område B (län L, K och H). Även i detta område sker sortprovningen i relativt liten omfattning och årsvisa resultat finns enbart för 2007. Skörden av mätarsorten Stratos har under 2007 varit lägre än normal och alla sorter utom en har givit en högre avkastning. I medeltal för flera år har Sheik givit den högsta skörden, men även sorter som Larissa, Rollo, Heros, Ritz och Joplin har lämnat en högre avkastning än Stratos.

Område D (län E). Under 2007 har endast ett försök med relativt få sorter skördats i detta område, vilket innebär att här redovisas enbart flerårsmedeltal. Dessa visar att i stort sett alla sorter haft en högre avkastning än mätarsorten Stratos. Högst avkastning har SW K2833 och Ritz givit, men även sorter som Joplin och Rollo har en hög skörd. Heros och SW K2832 har också högre avkastning än mätarsorten.

Område E (län O, Pn, R och S). I detta område var råfettskörden 2007 för mätarsorten 120 kg lägre än de senaste årens medeltal. Alla sorter utom Nex 170 har detta år överträffat mätaren i avkastning. Om man ser till de senaste årens medelavkastning har SW K2833, SW K2832 och Rollo givit en hög avkastning, men även Joplin, Sheik, Ritz, Larissa och Heros har högre avkastning än Stratos.

Område F (län AB, C, D, T och U). Avkastningen för mätarsorten har under 2007 i detta område varit mycket lägre än normalt. Det innebär att relativtalen för ett stort antal sorter blir mycket höga för 2007. I genomsnitt för de senaste åren har Ritz, SW K2832, SW K2833, Larissa, Rollo och Joplin givit en mycket hög skörd, men även Sheik och Heros ligger över Stratos i avkastning.

Sorternas odlingsegenskaper, frökvalitet och känslighet för bomullsmögel redovisas i tabell 2 och följande sortbeskrivningar.

Sortbeskrivningar

STRATOS (SW), mätarsort, är en stjäлкstyv svensk sort med hög råfettthalt och proteinhalt i fröet. Sorten har visat låg angreppsgrad av bomullsmögel.

HEROS (SSd) är en stjäлкstyv tysk sort med en avkastning något högre jämfört med mätaren. Sorten ger en frövara med hög råfettthalt, men relativt låg proteinhalt.

JOPLIN (SW) har en mycket god avkastning. Den är mycket stjäлкstyv och mognar samtidigt som Stratos och har ungefär samma kvalitet med hög råfettthalt och proteinhalt. Klorofyllhalten är något lägre.

SHEIK (SW) kombinerar god avkastning med tidig mognad och låg klorofyllhalt. Den är stjäлкstyv. Sorten har ett stort frö med något låg råfettthalt, men hög proteinhalt.

BOR MARIE (SSd) är en finsk, särskilt tidigt mognande sort med lägre avkastning än Stratos. Klorofyllhalten är densamma som Stratos. Sorten har lägre oljehalt, men nästan samma proteinhalt som Stratos.

ROLLO (SW) har avkastat mycket bra. Den är mycket stjäлкstyv och mognar som Stratos. Den har samma råfettthalt, men lägre proteinhalt och klorofyllhalt.

RITZ (SW) har mycket hög avkastning. Den mognar som Stratos och med ungefär samma stjäлкstyrka. Ritz har lägre råfettthalt och proteinhalt, men även lägre klorofyllhalt jämfört med Stratos.

Tabell 1. Vårrops. Områdesvis avkastning, råfettskörd årsvis 2005-2007. Flerårsmedeltal 1999-2007. Mätare Stratos

Sort	A-omr.	B-område		D-omr.	E-område			F-område				
	Medel 1999- 2007	Medel 1999- 2007	Medel 1999- 2007	Medel 1999- 2007	2005	2006	2007	Medel 1999- 2007	2005	2006	2007	Medel 1999- 2007
SW Stratos												
råfett, kg/ha	1010	980	1070	1020	990	850	860	980	1120	930	770	1060
rel.tal, råfett	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
GBR Heros (SSd)	104	118	102	106	107	112	117	102	100	114	123	104
SW Joplin, H2816	106	108	102	111	109	107	113	105	109	112	122	110
SW Sheik, H2818	98	125	106	100	102	104	128	105	102	106	125	106
SW Rollo J2819	106	125	103	111	111	116	118	110	108	111	129	110
SW Ritz J2820	109	110	102	117		109	115	104	113	118	132	115
Bor Marie 03556 (SSd)		106	97	99	93	103	102	94	95	93	97	93
SW K2832	106	121		104			125	112		121	124	114
SW K2833		105		119			126	113		117	128	114
RG Highlight (SSd)		89	92				104	91			95	90
RG Larissa (SSd)		114	103				114	104			125	112
Nex 170 (Dow)		108	94			97	86	87		101	94	94
LP Perfect (SSd)		107					110				120	
NPZ SR0407 (SW)											111	
NPZ SR0707 (SW)											130	
SW L2837											119	
SW L2839											112	

Tabell 2. Vårrops. Odlingsegenskaper, frökvalitet och sjukdomskänslighet, 1999-2007. Hela landet.

Sort	Stjälk- styrka %	Mog- nad dagar	Råfett % av ts	Klorofyll fyll ppm	Protein i mjöl % av ts	Bomulls- mögel %
Stratos	83	122	48,0	10	42,9	6
GBR Heros (SSd)	80	122	47,8	9	41,1	7
SW Joplin, H2816	89	121	47,9	7	43,0	7
SW Sheik, H2818	89	120	47,0	5	43,5	7
SW Rollo J2819	94	122	48,0	7	42,4	6
SW Ritz J2820	85	122	47,3	7	42,6	6
Bor Marie 03556 (SSd)	85	119	46,8	10	42,5	6
SW K2832	91	122	48,9	9	42,4	6
SW K2833	94	122	48,2	11	43,8	6
RG Highlight 4514 EU (SSd)	80	118	46,9	8	41,7	6
RG Larissa 4508 EU (SSd)	87	121	47,8	9	41,3	7
Nex 170 (Dow)	75	121	48,4	8	41,8	6